

Лекція 18. Планування заходів запобігання злочинності

План

1. Кримінологічне планування.
2. Класифікація кримінологічного планування.
3. Етапи і принципи кримінологічного планування.

Література:

1. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3 кн. Київ: Вид. Дім «Ін Юре», 2008. Кн. 3: Практична кримінологія. 320 с.
2. Кримінологія: підручник / А. М. Бабенко, О. Ю. Бусол, О. М. Костенко та ін.; за заг. ред. Ю. В. Нікітіна, С. Ф. Денисова. Є. Л. Стрельцова. 2-ге вид., перероб. и доп. Харків: Право, 2018. 416 с.
3. Кримінологія : підручник / О.М. Джужа, В.В. Василевич, В.В. Черней, С.С. Чернявський та ін. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В.В. Чернея; за наук. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Джужі. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 612 с.
4. Профілактика злочинів: підручник / О. М. Джужа, В. В. Василевич, О.Ф. Гіда та ін.; за заг. ред. О. М. Джужі. Київ: Атіка, 2011. 720 с.

1. Кримінологічне планування

Оскільки злочинність є складним, багатофакторним явищем, вбачається, що такому складному комплексу криміногенних факторів, що обумовлюють її, слід протиставити науково-обґрунтований комплекс економічних, політичних, організаційно-управлінських, соціально-психологічних заходів, спрямованих на послаблення або нейтралізацію цих чинників. Планування запобіжної діяльності щодо злочинності є частиною кримінологічної політики держави.

Кримінологічне планування – діяльність уповноважених органів влади по розробленню цілей, завдань і заходів для подолання злочинності, шляхів, напрямів і засобів вирішення цих завдань, їх нормативного, інформаційного, методичного, ресурсного забезпечення на певний проміжок часу. Воно практично виражається у впровадженні системи заходів, спрямованих на розвиток позитивних тенденцій, що виключають, нейтралізують можливість антисуспільної поведінки з боку осіб, які створюють таку обстановку, що

перешкоджала б вчиненню злочинів. Кримінологічне планування реалізується у формі *управлінських документів* – різного роду планів, програм.

Науковий підхід до планування полягає в тому, що воно дозволяє здійснювати запобіжну діяльність цілеспрямовано, систематично, на основі науково-обґрунтованих даних про злочинність.

Основою планування запобіжної діяльності, здійснюваної державою, є кримінологічний аналіз, повне та різнобічне використання кримінологічної інформації, а також кримінологічний прогноз на період планування. Особливу увагу необхідно приділити аналізу причин та умов, що обумовлюють злочинність, та прогнозу їх дії на перспективу.

План – це заздалегідь накреслена система заходів, яка передбачає певний порядок, послідовність і строки виконання робіт, відповідальних виконавців, і яка складається із завдань, виконання яких покликане забезпечити реалізацію конкретних заходів.

Планування – це одна із функцій управління, яка полягає у визначенні послідовності здійснення наміченої на конкретний період програми дій конкретних суб'єктів із зазначенням її мети, змісту, обсягів, методів і засобів, строків виконання. Планування здійснюється на основі інформаційно-аналітичних заходів, а визначений у його результаті набір заходів вимагає: розподілу функцій між суб'єктами, забезпечення ресурсами, мотивації (стимулювання) суб'єктів, задіяних у реалізації запланованих заходів.

Кримінологічне планування – це управлінське рішення системи взаємоузгоджених і взаємопов'язаних заходів, цілей, завдань та засобів запобігання та протидії злочинності.

Основними *завданнями кримінологічного планування* є:

- а) розроблення заходів запобігання, які допомогли б встановити належний контроль як над злочинністю, так і над окремими її видами;
- б) активізація роботи правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю;
- в) координація діяльності правоохоронних і контролюючих органів, громадських організацій у боротьбі за злочинністю;

- г) більш активне виявлення латентної злочинності;
- д) створення умов, що забезпечують реальне застосування принципу невідворотності покарання;
- е) забезпечення гарантій належної правової захищеності громадян від злочинних посягань.

Кримінологічне планування має розглядатися як складова частина єдиної системи державного планування економічного і соціального розвитку.

2. Класифікація кримінологічного планування

Кримінологічне планування класифікується залежно від мети, суб'єктів і строків.

За цілями розрізняють плани, що охоплюють увесь комплекс питань запобігання злочинам, і плани, які передбачають вирішення окремих питань запобіжної діяльності (певних видів злочинів або криміногенних факторів).

Комплексні плани (програми) охоплюють сукупність завдань запобігання злочинам у колективі або окремому регіоні, розглядаються як доповнення до загальних планів соціального розвитку.

За масштабом дії кримінологічне планування поділяється на: загальнодержавне; регіональне; відомче та галузеве. *Загальнодержавне планування* полягає у створенні документів програмного характеру, які розраховані на тривалий час і поширюються на значне коло суб'єктів (це різного роду державні програми, стратегії, плани за напрямом запобіжної діяльності, що затверджуються постановами Кабінету Міністрів України. *Регіональне планування* здійснюється у масштабах адміністративно-територіальних одиниць (областей, районів, міст). *Відомче та галузеве планування* має забезпечити спеціальне планування запобіжної діяльності з урахуванням специфіки діяльності окремих міністерств і відомств.

Суб'єктами комплексного планування є: 1) органи влади і управління; 2) установи і підприємства; 3) правоохоронні органи; 4) громадські формування.

За строками розрізняють перспективне, середньострокове і поточне планування. Перспективному плануванню відводиться вирішальна роль, оскільки воно розраховане на тривалий строк (до 10, 5 років, на 1–2 роки).

3. Етапи і принципи кримінологічного планування

Кримінологічне планування в цілому постає як складова системи державного планування економічного та соціального розвитку суспільства.

Перший етап планування включає збір та обробку кримінологічної інформації, визначення основних завдань і планових термінів (аналіз даних про злочинність та злочинців; «фонові явища»; вплив загальносоціальних заходів на злочинність; вплив на злочинність кримінологічних заходів).

Другий етап планування – розробка програми-директиви з виконання поставлених завдань (виділення провідних напрямів попереджувальної діяльності й узгодження плану з відповідальними виконавцями).

Заключний етап – контроль за реалізацією планових завдань. Виконання плану забезпечується проведенням організаційних заходів, доведенням до всіх виконавців завдань плану, забезпечення їх інформацією щодо стану й тенденцій злочинності в регіонах.

Кримінологічне планування як частина системи управління має ґрунтуватися на принципах: 1) наукової обґрунтованості; 2) законності; 3) актуальності; 4) реальності; 5) конкретності; 6) несуперечливості в межах плану всіх його складових, аби вони не суперечили одна одній; 7) субординації; 8) своєчасності; 9) інформативності.

У кримінологічному плануванні застосовуються два методи – аналіз і безпосереднє спостереження. Суть першого полягає в тому, що до початку планування виконавець зобов'язаний проаналізувати статистичні показники і звітні документи, які характеризують стан злочинності, ступінь поширення тих чи інших правопорушень, ефективність попереднього планування. Суть методу безпосереднього спостереження зводиться до того, що виконавець сам спостерігає за підсумками виконання плану і вживає необхідних заходів до його коригування.